

Jan Korzonek, Karol Potrzobowski

Pytania i odpowiedzi prawne

Palestra 10/2(98), 56-60

1966

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W dyskusji w ramach seminarium poruszano też zagadnienie pogłębienia współpracy z prasą i innymi ośrodkami informacji dla należytej popularyzacji spraw adwokatury w społeczeństwie oraz dla przyspieszenia przenikania do świadomości szerokich mas prawidłowego pojęcia adwokatury socjalistycznej.

Wynik obrad i dyskusji podsumował przewodniczący seminarium, dr Vojtěch Telek, podkreślając, że wyniki te były bardzo owocne i że seminarium swoje zadanie całkowicie spełniło.

PYTANIA I ODPOWIEDZI PRAWNE

1.

PYTANIE:

Czy spadkodawca może w myśl art. 986 k.c. ustanowić kilku wykonawców testamentu?

Zgłaszający pytanie, adw. Emil Dworżański z Krakowa, podnosi, że do zainteresowania się tą kwestią skłania przede wszystkim wprowadzenie przez ustawodawcę nagłego przejścia od nieograniczonej liczby wykonawców testamentu, przewidzianej w prawie spadkowym, do określenia przyjętego w art. 986 k.c., iż spadkodawca może powołać wykonawcę testamentu. Pytający podkreśla, że przy istnieniu większej liczby rozporządzeń testamentowych jedna osoba może mieć trudności przy wykonywaniu wszystkich obowiązków przewidzianych przez testatora. Zapytujący wyraża pogląd, że pod rządem kodeksu cywilnego spadkodawca jest również uprawniony do powołania kilku wykonawców testamentu.

ODPOWIEDŹ:

W myśl art. 137 § 1 pr. spadk. spadkodawca mógł ustanowić w testamencie jednego lub kilku wykonawców testamentu, gdy tymczasem art. 986 k.c. wspomina jedynie o powołaniu „wykonawcy” testamentu. Zmiana powyższa nie może być potraktowana jako wyłącznie redakcyjna lub stylistyczna, zwłaszcza jeśli się zważy, że w kodeksie cywilnym pominięto dyspozycje określające sposób działania dwóch lub więcej wykonawców (art. 142 pr. spadk.), co wyraźnie wskazuje na to, że ustawodawca dopuszcza obecnie możliwość powołania tylko jednego wykonawcy testamentu.¹

Powstaje pytanie, czy w drodze zastosowania analogii do zlecenia lub pełnomocnictwa można przyjąć wykładnię rozszerzającą w tym sensie, że od woli spadkodawcy zależy powołanie większej liczby wykonawców testamentu.

Na pytanie to trzeba odpowiedzieć przecząco. „Instytucja wykonawcy testamentu jest instytucją prawa spadkowego immanentnie z nim związaną, posiadającą cechy ją konstytuujące, dzięki czemu stanowi odrębną instytucję prawną. Należy zatem instytucję wykonawcy traktować jako instytucję prawną samodzielną, tylko w oparciu o przepisy prawa spadkowego, a więc bez uciekania się do

¹ B. Dworżański: Jakie zmiany w stosunku do prawa spadkowego z 1946 r. wprowadzi kodeks cywilny?, „Palestra” 1964, nr 7, s. 14.

innych dziedzin prawa cywilnego".² Prócz tego ogólne zasady wykładni sprzeciwiają się stosowaniu interpretacji rozszerzającej w stosunku do wyjątkowej instytucji prawnej.

Jakie są skutki powołania w testamencie przez spadkodawcę kilku wykonawców testamentu? Spadkodawca może postanowić, że wykonawcą będzie przede wszystkim osoba A, a na wypadek gdyby osoba A nie mogła lub nie chciała być wykonawcą albo gdyby po objęciu tej funkcji została z niej zwolniona — dalszym wykonawcą będzie osoba B itd.³ Postanowienie takie należy uznać za dopuszczalne, gdyż nie narusza ono zasady sprawowania czynności przez jednego tylko wykonawcę. Powołanie w testamencie kilku wykonawców będzie również skuteczne, jeżeli obowiązki przyjmie tylko jeden wykonawca, a pozostali obowiązki te odrzuca.⁴ Jeżeli jednak sytuacja taka nie będzie miała miejsca albo jeżeli spadkodawca powoła kilku wykonawców z obowiązkiem łącznego działania, to rozrządzenie testamentowe należy traktować w tej części jako nieważne wobec sprzeczności z ustawą (art. 58 k.c.).

Zapytujący podnosi, że przy większej liczbie rozrządzeń testamentowych jedna osoba może mieć trudności z podołaniem wszystkim obowiązkom włożonym przez spadkodawcę. Należy mieć tutaj na względzie, że mimo osobistego charakteru obowiązków wykonawcy testamentu i niemożności przeniesienia ich w całości na osobę trzecią wykonawca może powierzyć osobie trzeciej dokonanie pewnej konkretnej czynności⁵, jak np. ustanowić administratora nieruchomości spadkowej, ustanowić pełnomocnika itd.

Reasumując — na postawione pytanie należy dać odpowiedź negatywną.

Karol Potrzebowski

2

PYTANIE:

Czy prawo pierwokupu w myśl art. 944 k.p.c. — w związku chyba z ustawą z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach — może być stosowane w razie zniesienia współwłasności (przez sprzedaż publiczną) nieruchomości, podlegającej tej ustawie i stanowiącej współwłasność osób fizycznych, jeśli takie zniesienie współwłasności orzeczono prawomocnie jeszcze przed dniem 1 stycznia 1965 r. i przed tą datą komornik dokonał już opisu i oszacowania, a jako nabywcy z licytacji wchodzi w grę bądź osoby trzecie, bądź niektórzy współwłaściciele, bądź wreszcie osoby trzecie i niektórzy współwłaściciele?

Jeżeli to prawo pierwokupu może być stosowane, to jaka procedura ma przy tym obowiązywać ze względu na dokonanie już opisu i oszacowania?

ODPOWIEDŹ:

Ze przewidziana w art. 944 k.p.c. procedura dotyczy wykonania prawa pierwokupu przysługującego Państwu z mocy art. 30—35 i 37 ustawy z dnia 14 lipca

² B. Walaszek: Stanowisko prawne wykonawcy testamentu, „Nowe Prawo” 1959, nr 4, 437.

³ J. Gwiazdomorski: Prawo spadkowe, Warszawa 1959, s. 376.

⁴ B. Dobrzański: op. cit., s. 14.

⁵ B. Walaszek: op. cit., s. 442.

1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach (Dz. U. Nr 32, poz. 159) — to nie ulega żadnej wątpliwości, skoro w tekście przepisu art. 944 k.p.c. na samym jego wstępie wyraźnie jest to powiedziane. Przepisy tej ustawy należy też przede wszystkim mieć na uwadze przy ocenie, czy i w jakich warunkach może Państwo przez swoje organy wykonać przysługujące mu z mocy tych przepisów prawo pierwokupu oraz w jaki sposób mają być stosowane przepisy proceduralne przy realizacji tego prawa Państwa.

Z powyższego założenia wychodząc, należy stwierdzić, że jeśli chodzi o przedstawiony w pytaniu wniosek, to wykonaniu omawianego tu prawa pierwokupu Państwa nie tylko nie stoi na przeszkodzie, ale wręcz warunkuje okoliczność, iż współwłaścicielami nieruchomości, której współwłasność ma być zniesiona przez sprzedaż licytacyjną, są osoby fizyczne, a nie Skarb Państwa. Chodzi tu bowiem o prawo pierwokupu, które w myśl art. 30 ustawy z 14.VII.1961 r. przysługuje Państwu pod warunkiem, że nieruchomości położona w granicach administracyjnych miasta lub osiedla, a nie stanowiąca własności Państwa, zostaje sprzedana. Okoliczność natomiast, że jednym ze współwłaścicieli nieruchomości położonej w granicach administracyjnych miasta lub osiedla jest Państwo, uzasadnia w myśl art. 36 tejże ustawy (w jego brzmieniu uzupełnionym przez art. XX przep. wpr. k.c.) inne uprawnienie Państwa, a mianowicie prawo wykupu takiej nieruchomości w razie zniesienia jej współwłasności, przy czym tekst cytowanego przepisu nie uzależnia bynajmniej tego prawa od tego, żeby zniesienie współwłasności nastąpiło w drodze sprzedaży.

W braku jakichkolwiek ograniczeń prawnych w tym względzie, bez żadnego wpływu na przysługujące Państwu prawo pierwokupu z art. 30 ustawy z 14.VII.1961 r. jest również to, czy nieruchomość nabyłyby na licytacji osoby trzecie, czy ktoś ze współwłaścicieli, czy wreszcie osoby trzecie i niektórzy ze współwłaścicieli — chyba że przy tym nabyciu zaszłaby jedna z sytuacji przewidzianych w art. 33 cytowanej ustawy, które to sytuacje wyłączają z mocy tego przepisu możliwość wykonania prawa pierwokupu (zachodzi to w szczególności w razie nabycia nieruchomości przez osobę uprawnioną do dziedziczenia ustawowego po sprzedawcy albo w razie nabycia gospodarstwa rolnego — na terenie przeznaczonym zgodnie z planami do użytkowania rolniczego — przez osobę posiadającą kwalifikacje wymagane przy nabywaniu państwowych nieruchomości rolnych).

Bez znaczenia wreszcie dla omawianego tu prawa pierwokupu Państwa jest fakt, że zniesienie współwłasności nieruchomości przez sprzedaż licytacyjną orzeczono prawomocnie przed dniem 1 stycznia 1965 r., oraz fakt, że przed tą datą komornik dokonał już opisu i oszacowania nieruchomości. Żadna bowiem z tych okoliczności ani według obecnego stanu prawnego, ani też według stanu prawnego przed 1 stycznia 1965 r. nie powoduje utraty przez Państwo możliwości wykonania prawa pierwokupu z art. 30 ustawy z 14.VII.1961 r., a nawet nie otwiera przed Państwem bądź przed działającymi w jego imieniu prezydiami właściwych rad narodowych biegu terminu, do którego prawo pierwokupu powinno być wykonane, w związku z czym nie do przyjęcia byłoby omieszkanie tego terminu, które czy to według art. 944 k.p.c., czy też poprzednio według art. 32 ustawy z 14.VII.1961 r. powodowałoby utratę możliwości wykonania prawa pierwokupu. Z przedstawionego w pytaniu stanu faktycznego wynika bowiem, że ani komornik przed przystąpieniem do opisu i oszacowania nieruchomości nie dokonał przewidzianego w art. 944 k.p.c. wezwania prezydium właściwej rady narodowej do złożenia oświadczenia, czy wykona przysługujące Państwu prawo pierwokupu, bo w czasie opisu i oszacowania obowiązek takiego wezwania nie istniał, ani też nie nastąpiło jeszcze przewidziane w art. 32 ustawy z 14.VII.1961 r. zawiadomienie prezydium właściwej

rady narodowej o treści umowy sprzedaży nieruchomości, skoro sprzedaż jeszcze nie nastąpiła. Jeżeli więc Państwu nie dano dotychczas w ogóle — w sposób przewidziany w obowiązujących przepisach — możliwości do skorzystania z przysługującego mu prawa pierwokupu, to należy przyjąć, że postępowanie w tym zakresie było wadliwe, w związku z czym Państwo nie mogło utracić możliwości wykonania prawa pierwokupu, na organach egzekucyjnych zaś ciąży obowiązek usunięcia wadliwości, które przeszkodziły lub mogły przeszkodzić wykonaniu przez Państwo jego uprawnień.

Co do pytania, w jaki sposób usunięcie tych wadliwości powinno nastąpić, to przepisy obecnie obowiązującego k.p.c. nie namierzają pod tym względem żadnej trudności. Jeżeli mianowicie komornik nie dokona sam dodatkowo przewidzianego w art. 944 k.p.c. wezwania prezydium właściwej rady narodowej, to dokonanie tej czynności może mu polecić sąd stosownie do art. 960 zd. ost. k.p.c.

U w a g i

Jakkolwiek przedstawiony tu sposób rozwiązania zagadnienia objętego przytoczonym na wstępie pytaniem pozostaje w zgodzie zarówno z przepisami ustawy z 14.VII.1961 r. o przysługującym Państwu prawie pierwokupu objętych tą ustawą terenów, jak i z przepisem art. 944 k.p.c. o sposobie realizacji tego prawa pierwokupu w razie licytacyjnej sprzedaży podlegającej mu nieruchomości, to jednak *de lege ferenda* nie sposób tu przemilczeć, że ostatnio powołany przepis nie tylko nie spełnia swego zadania zharmonizowania istniejącej już od 1961 r. prawnomaterialnej instytucji prawa pierwokupu Państwa z nowo wprowadzonym systemem postępowania cywilnego, ale wręcz przeciwnie — stwarza w swych postanowieniach cały szereg sprzeczności między prawnomaterialnym unormowaniem omawianego tu prawa pierwokupu a proceduralnym urzeczywistnieniem tego prawa w toku postępowania egzekucyjnego. Dla przykładu wystarczy w tym względzie przytoczyć, że:

1) Zarówno według ogólnych przepisów art. 596 i nast. k.c., jak i według szczególnych przepisów art. 30—32 ustawy z 14.VII.1961 r. konstrukcja prawna omawianego tu prawa pierwokupu Państwa polega na jego uprawnieniu do wstąpienia w miejsce nabywcy do umowy sprzedaży, zawartej przez zbywcę nieruchomości z osobą trzecią, natomiast według art. 944 k.p.c. wykonanie przez Państwo prawa pierwokupu następuje w ogóle bez licytacyjnej sprzedaży nieruchomości osobie trzeciej, a do takiej sprzedaży dochodzi właśnie tylko wtedy, gdy Państwo swego prawa pierwokupu nie wykona. Ta zmiana konstrukcji prawa pierwokupu pociąga też za sobą ten niekorzystny dla Państwa skutek, że pozbawia je przysługującej mu z mocy art. 37 ust. 4 ustawy z 14.VII.1961 r. możliwości nabycia nieruchomości za cenę jej licytacyjnej sprzedaży, gdy jest ona niższa od ceny pierwokupu ustalonej według ust. 1 i 2 art. 37 ustawy z 14.VII.1961 r. Dlatego w wypadku licytacyjnej sprzedaży nieruchomości podlegającej omawianemu tu prawu pierwokupu Państwa należałoby do realizacji tego prawa zastosować raczej procedurę przewidzianą w art. 1069 k.p.c. niż obecny tekst postanowień art. 944 k.p.c.

2) Społeczno-gospodarcze znaczenie ustawowego prawa pierwokupu Państwa na terenach prywatnych w miastach i osiedlach wskazuje na to, że prawo to przysługuje Państwu trwale, dopóki te tereny odpowiadają warunkom ustawy z 14.VII.1961 r., poddającym je ustawowemu prawu pierwokupu Państwa. W każdym razie brak w ustawie postanowień o wcześniejszym wygaśnięciu tego prawa, a w szcze-

gólności o wygaśnięciu go z powodu samego nieskorzystania przez Państwo z nadarzającej się okazji wykonania tego prawa. Art. 32 ustawy z 14.VII.1961 r. przewiduje na ten wypadek tylko niemożność wykonania prawa pierwokupu w danej okazji, tzn. ze względu na daną sprzedaż nieruchomości osobie trzeciej, co do której Państwo nie skorzysta w ciągu trzech miesięcy od zawiadomienia go o tej sprzedaży z możliwości wstąpienia do tej sprzedaży w miejsce nabywcy. Nie oznacza to jednak wygaśnięcia ani utraty przez Państwo możliwości skorzystania z prawa pierwokupu w stosunku do tej samej nieruchomości, jeśli w przyszłości stanie się ona znów przedmiotem sprzedaży. Tymczasem wbrew temu prawomaterialnemu unormowaniu treści omawianego tu prawa pierwokupu Państwa proceduralny przepis art. 944 k.p.c. statuuje — z oczywistą szkodą Państwa — całkowite wygaśnięcie tego prawa w razie nie skorzystania z jego wykonania w sytuacji przewidzianej w tym przepisie. Należy dodać, że tego rodzaju treściowe ograniczenie prawa pierwokupu Państwa pozostaje w sprzeczności nie tylko z założeniami i celami oraz pozytywnymi przepisami ustaw z 14.VII.1961 r., ale również z przepisami art. 732 dawnego i art. 1000 § 2 nowego k.p.c., w myśl których prawa ciężące na nieruchomości z mocy ustawy pozostają — w razie jej licytacyjnej sprzedaży — w mocy bez potrącenia ich wartości z ceny nabycia.

3) W myśl art. 34 ustawy z 14.VII.1961 r., w razie wykonania przez Państwo prawa pierwokupu cenę kupna wypłaca się w terminie i w ratach, przewidzianych dla wypłaty ceny kupna za nieruchomość nabytą w trybie art. 6 ustawy z 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości (Dz. U. z 1961 r. Nr 18, poz. 94). Tymczasem według art. 944 k.p.c., w razie wykonania prawa pierwokupu w trybie tego przepisu cała cena pierwokupu jest od razu płatna. Otóż to treściowe ograniczenie prawa pierwokupu Państwa pozostaje zatem w oczywistej sprzeczności z ustawą z 14.VII.1961 r., która w kwestii określenia treści tego prawa stanowi niewątpliwie podstawowy i zasadniczy akt prawny.

Gdy się do tego wszystkiego doda, że ani art. 944, ani żaden inny przepis k.p.c. ni zmienia formalnie przepisów ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. dotyczących prawa pierwokupu Państwa na terenach objętych tą ustawą, to wyjaśnienie i usunięcie podniesionych wyżej sprzeczności między przepisami tej ustawy a postanowieniami art. 944 k.p.c. nie będzie chyba rzeczą, która nie nasuwałaby żadnych wątpliwości.

Jan Korzonek

RECENZJE

S. Wójcik: *Windykacyjna ochrona własności w polskim prawie cywilnym. Zeszyty Naukowe U.J., CXVIII, Prace Prawnicze, Zeszyt 21, Kraków 1965, str. 179.*

Nakładem Uniwersytetu Jagiellońskiego została wydana ostatnio rozprawa S. Wójcika pt.: *Windykacyjna*

ochrona własności w polskim prawie cywilnym. Zasługuje ona na zainteresowanie ze strony prawników praktyków co najmniej z trzech powodów. Po pierwsze, temat dotyczy jednego z kluczowych problemów prawa cywilnego o wielkim znaczeniu praktycznym, a mianowicie ochrony własności. Po wtóre, wejście w życie kodeksu cywilnego sprawiło, że już pojawiło